

PRESS

14/03/2022

Η σιωπή σκέπει την πόλη (14/03/2022)

Ο Ηλίας Καφάογλου* για το νέο βιβλίο του Κώστα Κατάρρα

Το νέο βιβλίο του Κώστα Κατάρρα, με τον πολύσημο τίτλο *Σιωπηλός καινούργιος κόσμος*, συνιστά μία αξιανάγνωστη συνεισφορά για την κατανόηση της συνθήκης του ανθρώπου σήμερα, στη χώρα μας και παγκοσμίως. Ιδού, ήδη, γιατί το επίθετο που προηγήθηκε του τίτλου της εν προκειμένω κατάθεσης. Ερωτηματοθεσία, πολύσημη. Ποιος είναι αυτός ο καινούργιος κόσμος και ποια τα συστατικά του, από τι υλικά είναι φτιαγμένος; Ποια διαδρομή διανύσαμε, συλλογικά και ατομικά, ώστε αυτός ο καινούργιος κόσμος να δομηθεί και να εγκαθιδρυθεί; Κι αν η σιωπή τον επιστέφει και τον χορδίζει, αν η σιωπή δεν πλανάται απλώς ως φάντασμα, ως δυνατότητα ή ενδεχόμενο, αλλά έχει καταστεί συνθήκη, για ποια σιωπή πρόκειται; «Από πού προέρχεται αυτή η παθητικότητα και η σιωπή; Είναι η σιωπή του μοναχικού ανθρώπου σε αυτή την εποχή του πένθους; Είναι από το σάστισμα, το σοκ, το πάγωμα αυτό που συνήθως ακολουθεί μια σειρά από αρνητικά συμβάντα;» αναρωτιέται ήδη εισαγωγικά ο συγγραφέας, και εμείς μαζί του. Κι αν πλήθος αρνητικών συμβάντων και γεγονότων δικαιολογούν το προαναφερθέν σοκ ανθρώπων ενενών σε μια εποχή κατά την οποία ο βίος έχει σμικρυνθεί σε βιοτή, αν η κρίση του 2009 και επέκεινα, κρίση κοινωνική, πολιτική, αξιακή, πολιτισμική, στομώνει τον λόγο, ο οποίος εμφιλοχωρεί στη σιωπή, μήπως αυτή η τελευταία εδράζεται και στην, για να συνταχθούμε με την αγωνία του συγγραφέα μας, «"αιτιολογημένη διαίσθηση" ότι κάτι πιο άσχημο και οδυνηρό έρχεται να συνταράξει την κοινωνία και το μέλλον του ανθρώπου»;

Ο Κώστας Κατάρρας «αποφαίνεται» ότι ο *καινούργιος κόσμος* είναι σιωπηλός, τρομώδης και σιωπηλός, θα έλεγα, και για τους δύο προαναφερθέντες λόγους και

βάζω το ρήμα αποφαινεται σε εισαγωγικά γιατί η θεωρητική σκευή του συγγραφέα και συνεχής, εν αγωνία, αναρώτηση καθόλου δεν συνάδει με οριστικές ή τελεογικές απαντήσεις ή ρητορικές, αβασάνιστες αποφάνσεις. Εξάλλου, ο υπότιτλος του ανά χείρας μάς ειδοποιεί σχετικά: «Ανιχνεύοντας τη Νέα Κανονικότητα την εποχή της Μετα-δημοκρατίας». Ακριβώς αυτό το «μετα-» βρίσκεται στον πυρήνα του βιβλίου, ψίχα μεταλαβιάς για τους αναγνώστες. Ο λόγος για μια μετάβαση και συγχρόνως και παράλληλα, ένα οδόσημο μέλλοντος. Αυθαιρετώντας κάπως, πρόκειται για μία μετάβαση προς ένα μετά, προς το μέλλον, ήδη παρόν και το οποίο αναμένεται πολύ να διαρκέσει. «Μετα-δημοκρατία (η παγκοσμιοποίηση αποσκελέτωσε τη δημοκρατία), μετα-αλήθεια (τα αληθινά γεγονότα σήμερα δεν έχουν αξία παρά μόνο τα συναισθήματα και τα fake news), μετα-καπιταλισμός (από τον καπιταλισμό των τραπεζιτών στον καπιταλισμό της τεχνολογίας και των άυλων), μετα-άνθρωπος (η εξαφάνιση της διάκρισης ανθρώπου-μηχανής), μετα-πολιτική», απαριθμεί ο συγγραφέας τα της μετάβασης προς τη νέα κανονικότητα. Ακριβώς τα κεφάλαια στα οποία το βιβλίο είναι μοιρασμένο, κεφάλαια τα οποία συγκροτούν και συστήνουν τρεις «μεγάλες αντιληπτικές ενότητες», μας βοηθούν να διατρέξουμε και να κατανοήσουμε τη διαδρομή προς το «μετα-». Αριθμητικοποίηση, Καταναλωτισμός, Όνειρα, Συμπλέγματα, Παθητικότητα, Ρήγματα, Μετα-δημοκρατία, Μετα-αλήθεια, Α .Ι. (Artificial Intelligence), Deus. Εάν επιμείνουμε στις αντιληπτικές ενότητες, η αριθμητικοποίηση (η κατανομή ισχύος Pareto χαρακτηρίζει πλέον και τα κοινωνικά φαινόμενα, κάτι που δημιουργεί δύστηνα αποτελέσματα στον ανθρώπινο παράγοντα, με την εγκαθίδρυση αυτού που ο συγγραφέας χαρακτηρίζει ως «εγωιστικό καπιταλισμό»), η ανισότητα (όχι μόνον εισοδηματική, αλλά και ανισότητα δικαιωμάτων, διακρίσεις και διαχωριστικές γραμμές, που διαρκώς διευρύνονται, και στοχεύουν στην περιθωριοποίηση του μεγαλύτερου τμήματος του πληθυσμού, και όχι μόνον της κοινωνίας των πολιτών, αλλά και οι αντιθέσεις Βορρά-Νότου) και ο καταναλωτισμός (η δυστυχισμένη ποικιλία του καπιταλισμού που ταυτίζεται με τη «δυστυχισμένη ποικιλία του καταναλωτισμού», οπότε η ευτυχία γυρίζει σε κατάθλιψη και δυστυχία και η ευτοπία σε ουτοπία, ύστερα και από το τέλος του «Μεγάλου καλοκαιριού» της Ευρώπης, ύστερα από την «Ένδοξη Τριακονταετία» μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο). Σε ό,τι αφορά

στο «μετα-» με το βλέμμα και το συγγραφικό σκόπευτρο στραμμένο στο μέλλον, ένα μέλλον δυστοπικό, ο συγγραφέας εξηγεί πώς οι αλγόριθμοι «αποφασίζουν για εμάς χωρίς εμάς», πώς τα ρομπότ δημιουργούν στρατιές απελπισμένων ανέργων και ίσως αποικίσουν τη Γη, πώς ο επαναπρογραμματισμός, η αποκρυπτογράφηση του ανθρώπινου DNA (του βιβλίου της ζωής) υπαρπάζει τη ζωή μας από τα χέρια μας, χάρη στις επιστημονικές εξελίξεις στη Βιοτεχνολογία και στη Γενετική μηχανική, « στοχεύοντας στην καταπολέμηση της αρρώστιας, αλλά και στην αντιστροφή της γήρανσης και ίσως στον έλεγχο της ασθένειας (με την επαναστατική επεξεργασία γονιδιώματος / gene-editing, μεταξύ άλλων), της ζωής και του θανάτου», στον επαναπρογραμματισμό της ζωής και του θανάτου – ο άνθρωπος γίνεται... Θεός (Deus, όπως εμφατικά ο τίτλος του τελευταίου κεφαλαίου του βιβλίου σημασιοδοτεί).

Η δεύτερη ενότητα του βιβλίου στρέφει το σκόπευτρο στην πραγματικότητα, όπως στις μέρες μας έχει διαμορφωθεί στα ρετάλια και στα συστατικά της, και στα καθ' ημάς: τα ελληνικά όνειρα, θρίαμβοι ύστερα από τις καταστροφές στη μακρά διάρκεια της ελληνικής ιστορίας, γύρισαν πλέον σε εφιάλτη, ύστερα από το 2009, τα μνημόνια. Στο σκόπευτρο, οι αιτίες, η σκληρή στάση της ΕΕ ή χωρών-μελών προς τη χώρα μας, ιδίως της Γερμανίας, «μια προσπάθεια επιστημονικής αιτιολόγησης της παθητικότητας της κοινωνίας την περίοδο αυτήν, καθώς και οι ενδεχόμενες συνέπειες στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα από την αποτυχημένη διαχείριση της κρίσης αυτής από τις Βρυξέλλες».

Τέλος (;) η τρίτη θεματική ενότητα διερευνά το μέλλον, τόσο, αλήθεια, κοντινό μας, ένα μέλλον-παρόν. Από την κειμενική φαρέτρα βγαίνουν στο σημείο αυτό η έννοια της μετα-δημοκρατίας (post-democracy), ο μαρασμός, πάει να πει, της δημοκρατίας προς όφελος της παγκόσμιας «εταιροκρατίας», η απομείωση της ισχύος των κρατών, η υπόκλιση τους ενώπιον στους παγκόσμιους εταιρικούς κολοσσούς, με τους πολίτες παθητικούς παρατηρητές μιας εικονικής, ψηφιακής, «θεατρικής δημοκρατίας» (spectator democracy), ενόσω η μετα-αλήθειας (post-truth) δημιουργεί τεχνητά σύγχυση και εντέλει παθητικότητα στο άτομο. Ο φόβος, έτσι, καθίσταται εργαλείο (επι)κυριαρχίας, αφού το επιστημονικά κατασκευασμένο ψεύδος (η νεόκοπη εκδοχή της «αλήθειας» των μέσων

κοινωνικής δικτύωσης, του Τύπου, του ψηφιακού σύμπαντος, των κυβερνήσεων) είναι πλέον καθεστωτική συνθήκη σε Δύση και Ανατολή.

Είναι εμφανές από όσα προηγήθηκαν ότι η χρήση της τεχνολογίας μπορεί να έχει μη επιθυμητά αποτελέσματα για τους χρήστες της, αναλόγως των στόχων και των οικονομικο-κοινωνικών και πολιτικών συγκείμενων, αφού κάθε κοινωνικός ιστός ως κείμενο μπορεί και να αναγνωστεί, χωρίς αυτό να σημαίνει, ότι ο Κατάρας τη δαιμονοποιεί, όταν αναρωτιέται: «Κινδυνεύει ο άνθρωπος να γίνει άχρηστος από τα ρομπότ και τους αλγορίθμους της Τεχνητής Νοημοσύνης- TN (A.I. – Artificial Intelligence);».

Ή, πάλι και συγχρόνως: « Η σύγχρονη τεχνολογία μπορεί να οδηγήσει σε μια ψηφιακή δικτατορία και την αναγέννηση αυταρχικών καθεστώτων / κρατών και “αυταρχικών δημοκρατιών” όχι μόνο στην Ασία αλλά και στην Ευρώπη;».

Ορίστε, λοιπόν, τα συστατικά στοιχεία που συγκροτούν και δομούν τη νέα κανονικότητα. Σωστότερα: την τωρινή μη-κανονικότητα, με την τυχαιότητα και την απροβλεψιμότητα να τη διαστίζει, να συγκροτεί τις συλλογικές νοοτροπίες και τις ατομικές στάσεις και συμπεριφορές ανθρώπων που όλο και περισσότεροι αισθάνονται ότι δεν κρατούν το μέλλον στα κατάδικά τους χέρια.

Θυμάμαι, διαβάζοντας Κατάρα, τον Μιχάλη Κατσαρό: «Μην αμελήσετε. Πάρτε μαζί σας νερό. Το μέλλον έχει πολλή ξηρασία»...

(*) Ο Ηλίας Καφάογλου είναι συγγραφέας και επιμελητής εκδόσεων. Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1958. Κείμενά του για τη λογοτεχνία έχουν δημοσιευθεί στα περιοδικά Διαβάζω, Η Λέξη, Πόρφυρας, Το Τραμ, το Τέταρτο και στις εφημερίδες Αυγή και Τύπος της Κυριακής, με τα ψευδώνυμα Πέτρος Ρεζής και Κώστας Ηλιάδης. Έχει εκδώσει τα βιβλία: "Γραφή 1980-85", "Κείμενα νέων Ελλήνων λογοτεχνών" (σε συνεργασία με τον Κωστή Λιόντη, Υάκινθος, 1986), "Πλάνης βίος" (Ρόπτρον 1993), "Η άλλη ομηρία - Μια συνομιλία με τον Όμηρο Πέλλα" (Υψιλον/Βιβλία, 1998).